اسقاق تيانشاندا ايبندى جوبا

ـــ جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىنىڭ شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىدا ئىسپاتلانغانلىقى

(باسى 1 ـ بەتتە)

بەتالىس جولدى بەلگىلەيدى، جول تاعدىردى بەلگىلەيدى. بۇگۈنگى شينجياڭدا قوعام ورنىقتى، ەكونومىكا دامىعان، ۇلتتار ىنتىماقتى، ئەدەب جاراسىمدى، ەكولوگيا تاماشا، شەكارا قورعانسىز بەكەمدەلگەن، ئەر ۇلت حالقى تىنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك ەتىپ، ئەتۇرلى دەستەر كورىكەيىپ ـ گۇلدەنۇدە. جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىنىڭ تابىستى امالياتى تيانشان الابىندا تاريحي وزگەرىستەردىڭ تۇيىنۇىن بىلگەرىلەتتى، وتە ـ موتە، شينجياڭداعى ئەر ۇلت كادر ـ بۇقاراسىن كەدەرگى ـ بوگەتتەردى الاستاپ، ۇدەرە العا تارتىپ، ىنتىماقتى، جاراسىمدى، گۇلدەنگەن، باي، وركەنيەتتى، العا باسقان، تىنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك ەتەتىن جۇڭگوشا سوتسيالىستىك شينجياڭ قۇرۇعا جىگەرلەندىردى.

اسقاق تيانشاندا جاڭا ئداۋىردىڭ ايبندى جوبا، ۇلى ئىسى بىرتىندەپ باستالدى.

ەكىنشى

ەرەكشە مول قامقورلىق؛ ۇمتىكە تولى سۇيىسپەنشىلىك.

بيىل 7 ـ ايدا جۇڭگو مۇناي داشۇەسى (بەيجيڭ) قارامايلى مەكتەپ رايونىنان وقۇ تاۋسىپ شينجياڭنىڭ نەگىزگى ساتىسىندا قالىپ قىزمەت ىستەۋدى تاڭداعان وقۇشىلار باس شۇجي شي جينپيڭگە حات جازىپ، باتىس بولىكتە تامىر تارتۇ، شەكارا ئوڭىردى گۇلدەندىرۇ تاباندى بەكمەدەرىن ئبلدىردى. باس شۇجي بۇعان قاتتى ئسۇيىندى، ول جاۋاپ حاتىندا بىلاي دەپ جازدى: "سىزدەردىڭ ـــ وقۇ تاۋسقان 118 وقۇشنىڭ وقۇ تاۋسقانىنان كەيىن شينجياڭنىڭ نەگىزگى ساتىلارىنا قىزمەت ىستەۋگە اتتانىپ، ئەر ۇلت بۇقاراسىمەن بىرگە كۇرەس جۇرگىزۇدى مۇرات ەتىپ، ۇلكەن ىسكە جارامدى، كەلەلى مىندەت ارقالايتىن باتىس بولىكتىڭ قۇرۇشىلارى بولۇعا قۇلشىناتىندىقتارىڭىزدان حابار تاپتىم، مەن سىزدەردىڭ وسىنداي ئومىر تالعامدارىڭىزدى قولدايمىن".

باس شۇجيدىڭ ىستىق ىقلاسقا تولى ئسوزى، شىنايى سۇيىسپەنشىلىگى ـــ جاستارعا دەگەن ىقلاستى ئۇمتى، ونان دا ماڭىزدىسى، وتاننىڭ شينجياڭنا دەگەن ايرىقشا كوڭىل ئبولۇى مەن قامقورلىعى.

ومىرلىك جوسپاردى جاساماعان ادام ساتتىك جوسپاردى دا جاساي المايدى؛ جالپى اۋقىمدى جوسپارلاماعان ادام ئبىر سالانى دا جوسپارلاي المايدى. شينجياڭ ەلىمىزدىڭ باتىس سولتۇستىگىندەگى ماڭىزدى حاۋىپسىزدىك قالتقىسى، شينجياڭ جاعدايى بۇكىل ەلدىڭ رەفورما، دامۇ، ورنىقتىلىق كەلەلى جاعدايىنا سايادى، وتاننىڭ تۇتاستىعىنا، ۇلتتاردىڭ ىنتىماعىنا، مەملەكەتتىڭ حاۋىپسىزدىگىنە سايادى، "قوس 100 جىلدىق" كۇرەس نىساناسى مەن جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۇىن جۇزەگە اسىرۇعا سايادى. شينجياڭ قىزمەتى پارتيا مەن مەملەكەت قىزمەتىنىڭ جالپى جاعدايىندا ەرەكشە ماڭىزدى ستراتەگيالىق ورىنعا يە.

ئاربىر ئىس ـ ارەكەتكە ناعىز سۇيىسپەنشىلىك ئىسكەرىدى، باس شۇجي شي جينپيڭ وسى توپىراقتاعى جانە وسى ارادا عى حالقتى تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن كوكەيىندە ساقتادى. شينجياڭعا كەلىپ قىزمەت تەكسەرىپ، قىزمەتكە جەتەكشىلىك ەتۇدەن ورتالقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 ـ رەتتىك اڭگىمە ئماجلىسىن باسقارىپ اشقانعا، مەملەكەتتىك 12 ـ كەزەكتى حالىق قۇرىلتايىنىڭ 5 ـ ماجلىسىندەگى شينجياڭ ۇاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ قاراۋىنا قاتىناسقانعا دەيىن؛ شينجياڭنىڭ نەگىزگى ساتىسىنداعى ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ تاڭداۋلى ۇاكىلدەرىن قابىلداعاننان شينجياڭداعى كادرلار مەن بۇقاراعا كوپ رەت جاۋاپ حات قايتارعانعا دەيىن... باس شۇجي قاشاندا ەسىنەن شىعارماي، زەيىن ـ زەردەسىن سارقا جۇمسادى.

پارتيانىڭ 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى، شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالق كوميتەتى ئبىر قىدىرۇ ەرەكشە ساياساتتىق شارالار شىعارىپ، بۇكىل پارتيانىڭ، بۇكىل ەلدىڭ كۇشىن جۇملدىرىپ شينجياڭنىڭ دامۇىن قولدادى. قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىقتى شينجياڭ قىزمەتىنىڭ باس نىساناسى ەتىپ تۇراقتاندىرعاننان شينجياڭدى جىبەك جولى ەكونومىكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونى ەتىپ بەلگىلەگەنگە؛ ورتالىق قازىنا ئار جىلى شينجياڭعا 100 ميلليارد يۋان قارجىنى قازىنادان اۋدارىپ تولەگەننەن بۇكىل ەلدەگى 19 ولكە ـ قالا ئار جىلى 10 ميلليارد يۋاننان استام قارجى سالىپ شينجياڭعا باعىنتاماللى كومەكتەسكەنگە؛ نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىسىن زور كولەمدە ورىستەتۇدەن ئبىر قىدىرۇ حالىق تۇرمىسى ينجەنەرياسىن ۇزدىكسىز اتقارعانعا دەيىن... پارتيا ورتالق كوميتەتى شينجياڭ قىزمەتىنە بۇرىن بولماعان دەڭگەيدە ئمان بەرىپ، شينجياڭدى بۇرىن بولماعان دەڭگەيدە اسا زور سەرپىنمەن قولداپ، شينجياڭداعى ئار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىنا بۇرىن بولماعان دەڭگەيدە كوڭىل ئبولىپ، قامقورلىق جاساپ، شينجياڭعا كومەكتەسىپ، ۇزاقتان بەرى شەشۇدى ويعا العان، ئبراق شەشىلمەي كەلە جاتقان ئبىرتالاي قيىن ماسەلەلەردى شەشىپ، بۇرىن ىستەۋدى ويعا العان، ئبراق ىستەلمەي كەلگەن ئبىرتالاي ئرى ىستەردى تىندىردى.

شىعىس جەلى جەلپىپ ئوتتى كۇن ەلشىسى سەكىلدى ئبىر مامىراپ، گۇل بايشەشەك بۇرشىك جارىپ، قاۋلاي ئوستى جامىراپ. پارتيانىڭ نۇر ـ شۇعىلاسى مەن وتان ۇلى شاڭىراعىنىڭ مەيىرىنە بولەنىپ، باس شۇجيدىڭ شىنايى قامقورلىعى مەن ىقىلاستى تاپسىرماسىن ەستە بەرىك ساقتاعان شينجياڭداعى ئار ۇلت كادر ـ بۇقاراسى كوكىرەك تولى العىس سەزىمىن كەرنەگەن قىزۇ ىنتا مەن ارىن ـ جىگەرگە، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن دايەكتىلەندىرۇدىڭ، تياناقتاندىرۇدىڭ بەرىك سەنىمى مەن جاندى امالياتىنا اينالدىرىپ، شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىدا ەكپىندەي ىلگەرىلەۋدىڭ جالىندى دا اسقاق سيمفونياسىن شارىقتاتتى.

ئۇشىنشى

اسەم ئان قالقتادى، جەمىس ـ جىدەكتىڭ جۇپار ئىسى اڭقدى. 9 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن ىشكى وڭىردەن كۇشار اۋەجايىنا كەلىپ تۇسكەن 71 ساياحاتشى قوناقجاي شينجياڭدىقتارعا قاتتى ئتانتى بولدى. مۇنداي ىستىق ىقلاس كوڭىلى تىنىش ئارى جاراستى جاندارعا عانا ئتان.

الايدا كەزىندە شينجياڭدا زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك ارەكەتتەر كوپ، ئجىي تۇىلىپ، ئار ۇلت حالقىنا اۋىر اپات اكەلدى، مەملەكەتتىڭ تۇتاستىعىنا، ۇلتتاردىڭ ىنتىماعىنا، قوعامنىڭ ورنىقتىلىعىنا اۋىر زيان جەتكىزدى. تولىقسىز ساناققا قاراعاندا، 1990 ـ جىلدان 2016 ـ جىلدىڭ سوڭىنا دەيىن "ئۇش ئتۇرلى كۇش" شينجياڭ سياقتى جەرلەردە جيىنى نەشە مىڭ رەت زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك دەلوسىن (وقيعا) تۇدىرىپ، قىرۋار بەيكۇنا بۇقاراعا زالال جەتكىزىپ، نەشە جۇزدەگەن قوعام حاۋىپسىزدىگى حالىق ساقشىسى قىزمەت ۇستىندە قازا بولىپ، قيساپسىز مال ـ مۇلىك زيانعا ۇشىراعان.

▲ ئۇرىمجى ەكونومىكالىق، تەحنىكالىق اشۇ رايونىنا (توۇتۇنحى رايونى) بيىكتەن كوز جىبەرگەندە (ۇشقىش ايپاراتىپەن 9ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى تۇسىرىلگەن).
□ سۇرەتتى شينحۇا اگەنتسىگىنىڭ ئتلىشىسى حۇ حۇحۇ تۇسىرگەن

▶ حوتان قالاسىنىڭ كەپتەر كوشەسىندە ويناپ جۇرگەن بالالار (5 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى تۇسىرىلگەن).
□ شينحۇا اگەنتسىگىنىڭ ئتلىشىسى سادات تۇسىرگەن

ورنىقتىلىق بولماسا، ئىستىك ئبارى سەلگە كەتەدى، حالىقتىڭ باقتى مەن تىنىشتىعىنان ئسوز اشۇعا بولمايدى. ورتالىقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 ـ رەتتىك اڭگىمە ماجىلىسىندە قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانداى تىنىشتىق باس نىساناسى تۇراقتاندىرىلدى. بۇل ـــ شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالق كوميتەتىنىڭ شينجياڭ جاعدايى مەن بۇكىل ەلدىڭ كەلەلى جاعدايىنا نەگىزدەلە وتىرىپ جاساعان ماڭىزدى ستراتەگيالىق تۇجىرىمى. باس نىسانانى ويداعىداي يگەرۇ شينجياڭدى زاڭمەن جونگە سالۋدىڭ، شينجياڭدى ىنتىماقتاسا ورنىقتىرۇدىڭ، شينجياڭدى ۇزاق ۇاقىت گۇلدەندىرۇدىڭ جەتەكشى ۇقىعى مەن ىرىقتىلىق ۇقىعىن يگەرگەندىك بولىپ تابىلادى.

باس نىسانا ـــ تۇ ۇستاپ بەتالىستى بەلگىلەۋدىڭ تۇىنىماماسى، ونان دا ماڭىزدىسى، مىزعىماس سەنىم. اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم پارتيا ورتالق كوميتەتىنىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى كەلەلى سىاياسات ـ باعىتتارىن باتىل دايەكتىلەندىرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋدى بارلىعىن باسىپ تۇسەتىن سىاياسي مىندەت، تايشان تاۋنان دا اۋىر سىاياسي جاۋاپكەرشىلىك ەتىپ، شينجياڭدى زاڭمەن جونگە سالۋعا تاباندى بولىپ، ۇستىنەن وڭاۋ مەن تۇبىرىنەن وڭاۋدى ۇشتاستىرىپ، كەشەندى شارا قولدانىپ، شينجياڭنىڭ قوعامدىق كەلەلى جاعدايىنىڭ بايانداى ورنىقتىلعىنا شىنايى كەپىلدىك ەتتى.

زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك الىستالماسا، مەملەكەتتە تىنىشتىق بولمايدى. قيىن دا كۇردەلى كۇرەس جاعدايىنا سايكەس، اۋتونوميالى رايون پارتيا، ۇكىمەت، ارميا، ساقشى، بيىكتۇان، حالىق سايكەسپ بىرلەسپ قيمىلداۋعا، كەشەندى شارا قولدانۇعا تاباندى بولىپ، زاڭ قارۇىن قولدانا وتىرىپ كۇرەس جۇرگىزۇگە، قىلمىسقا سوققى بەرۇگە تاباندى بولىپ، قاتاڭ سوققى بەرۇدىڭ تەگەۇرىندى كۇيىن بوساڭسىتپاي، زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك دەلولارىنىڭ كوپ، ئجىي تۇىلۇ بەتالىسىن وڭاپ، قوعام ورنىقتىلعىنىڭ قۇرىش قورعانىن تۇرعىزدى.

كەسىر ـ كەساپاتتى جويۇعا شەبەر كىسى ونىڭ ئتۇپ قاينارىن تابا الادى، اۋرۇدى جازۇعا شەبەر ادام اۋرۇدىڭ سەبەبىن ئبلىپ ئتۇبىن ۇزە الادى. اۋتونوميالى رايون الدىن الۇ سىياتىنداعى لاڭكەستىككە قارسى تۇرۇدى ئبرىنشى ورىنعا قويۇعا تاباندى بولدى، زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك قىلمىستارىنا زاڭ بويىنشا قاتاڭ سوققى بەرۇمەن بىرگە، تۇباستان جونگە سالۇعا دا ئمان بەرىپ، زاڭ ـ ئتۇزىم جونىندەگى ۇگىت ـ تاربيەنى كۇشەيتۇ، كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ ـ باۋلۇ ورتالعىن زاڭ بويىنشا قۇرۇ سياقتى كوپ ئتۇرلى تاسىلدەر ارقىلى لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقارىلمىقتىڭ ئوسىپ ـ ئوربۇ توپىراعى مەن شارت ـ جاعدايىن ەڭ جوعارى شەكتە الاستادى.

جۇرت تىلەگى ـــ ەڭ ۇلكەن سىاياسي. اۋتونوميالى رايون ئتۇرلى حالىق تۇرمىسى ينجەنەرياسىن تىڭعىلىقتى ىلگەرىلەتىپ، "ۇعىسۇ، تىيمدىلىك جاساۋ، توعىسترۇ" بويىنشا قىستاقتا تۇرۇ قىزمەتىن ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، بۇقارامەن تىعىز بايلانىس ورناتۇ، بۇقاراعا قىزمەت وتەۇ بارىسىندا ئار ۇلت بۇقاراسىنا پارتيانىڭ مەيىرى مەن قامقورلىعىن شىنايى سەزىندىرىپ، حالىق تىلەگىنە ەڭ جوعارى شەكتە قول جەتكىزىپ جانە ونى ۇيىستىرىپ، شينجياڭ قىزمەتىنىڭ باس نىساناسىن جۇزەگە اسىرۇدىڭ بۇقارالىق نەگىزىن بەكەمدەدى.

نالعانمەن ئتۇن بويى كوكەك كوپتەن، كۇن شىعىستان كەلەدى كۇلىپ كوكتەم. تەمىرگە تاپ، تاسقا تاڭبا قالدىراتىن ئبىر قىدىرۇ تىڭعىلىقتى شارالار شينجياڭنىڭ قوعامدى جونگە سالۇ قابىلەتى مەن جونگە سالۇ ورەسىنىڭ ۇزدىكسىز جوعارىلاعانىنا كۇا بولدى، ونان دا ماڭىزدىسى، باس نىسانانىڭ تياناق الابندا تياناق تاۋىپ تامىر تارتۇىن ىلگەرىلەتتى. بۇگىنگى شينجياڭدا جاعداي مەڭگەرىمدى، كەلەلى جاعداي ورنىقتى بولىپ، اۋقىم جاقسارۇدا، بۇكىل رايوندا ئۇرتىس 3 جىل 9 اي بويى زورلىقتى كۇش لاڭكەستىك دەلوسى تۇىلعان جوق، قىلمىستىق ىستەر دەلولارى، قوعام امانداىعىنا قاتىستى دەلولار، حاۋىپسىزدىككە قاتەر توندىرۇگە قاتىستى دەلولار، الەۋمەتتىك حاۋىپسىزدىككە قاتىستى وقيعالار زور مولشەردە ازايىپ، ئار ۇلت بۇقاراسىنىڭ باقىت، تىنىشتىق ارمانى جۇزەگە استى.

بۇلتتى جارىپ كۇن شىقتى، اسپان شايداي اشىلدى. تىنىش، جاراسىمدى قوعامدىق رايدا تيانشان الابىنداعى ئار ۇلت كادر ـ بۇقاراسىنىڭ كوڭىلى مارقايدى، جۇزدەرىنەن كۇلكى ەستى، بۇكىل ەل حالقىمەن بىرگە قول ۇستاسا دوڭگەلەك داۋلەتكە ۇمتىلۇ جىگەرى ونان ارى تاسقىنداي ئتۇستى. ورنىقتى قوعامدىق ورتا ەكونومىكالىق دامۇعا ماڭىزدى شارت ـ جاعداي، ەڭ پارەندى تىرەك ازىرلەدى، ونان دا ماڭىزدىسى، بايانداى تىنىشتىقتا ىقپال جاسايتىن تەرەڭ قاتپارلى ماسەلەلەردى شەشۇ ئۇشىن ۇاقىتقا، ىرىقتىلىققا قول جەتكىزدى.

ئتورتىنشى

دوڭعالاقتار باتىسقا زاۋلاپ، كۇمىس قانات قىراندار ەۋروپا مەن ازيانى جالعادى. قورعاستا، قاشقاردا، الاتاۋ ساعاتىندا ئار كۇنى سان ـ ساناقسىز تاۋارلار شينجياڭ ارقىلى وسى كەڭ ـ بايتاق قۇرلىقتى ەندەي وتۇدە. قازىرگە دەيىن شينجياڭ جۇڭگو ـ ەۋروپا كەزەكشى پويەزىنان 3700دەن استامىن جونەلتىپ، جىلىنا ورتا ەسەپپەن 80%تىڭ ۇستىندە ارتتى، سونىمەن بىرگە 17 مەملەكەتپەن، حالقاراداعى (رايون) 25 قالامەن، ەل ىشىندەگى 88 قالامەن ارادا ۇشاق قاتىنادى ئارى جۇڭگوداعى تارماق جەلىسى ەڭ تىعىز اۋە تورىن قۇردى.

جىبەك جولى ەكونومىكالىق بەلدەۋىندەگى وزەكتى رايوندىق ورنىنىڭ ايقىندالۇىنا مەڭزەس، شينجياڭ جۇڭگونىڭ ەسىك اشۇىنىڭ ەڭ الدىڭعى شەبىنە شىقتى، "ئبىر پورت"، "2 رايون"، "5 ۇلكەن ورتالىق"، "شەكارا وتكەلى ەكونومىكالىق بەلدەۋى" قۇرىلىسىنىڭ ئساتتى ىلگەرىلەۋى دۇنيە جۇزىنە بەيىتشىلىكتى سۇيەتىن، گۇلدەنۇ جولىندا ارشىندى قادامەمەن العا باسىپ كورىكەيگەن جۇڭگونىڭ شينجياڭنان باتىسقا كوز تاستاپ، اسپان استىنداعىلارمەن كەڭىنەن دوستاسقاندىعىن كورسەتتى.

شالقار تەڭىز ۇلان ـ قايىر، جەلكەن جايىپ كەمەمىز، نىسانانى بەتكە الىپ، تولقىن جايىپ كەلەمىز. بۇگىنگى شينجياڭدا رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۇدىڭ ئدۇبىرلى تولقىنى جوڭكىلىپ، ەكونومىكالىق دامۇ نىق قادام باسۇدا.

ورنىقتىلىق پەن دامۇ اربانىڭ قوس دوڭگەلەگى، قۇستىڭ ەكى قاناتى ىسپەتتى. ورنىقتىلىق بولماسا، دامۇدان اۋىز اشۇعا بولمايدى؛ دامۇ بولماسا، ورنىقتىلىق تىرەگىنەن ايرىلادى. ورتالقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى 2 ـ رەتتىك اڭگىمە ئماجلىسى، ئسوز جوق، ورنىقتىلىقتى ارقاۋ ەتە دامۇدى كوزدەپ، دامۇ ارقىلى ورنىقتىلىقتى جەبەۋدى باسا دارىپتەدى.

(جالعاسى 5 ـ بەتتە)

مەكەن ـ جايىمىز: ئۇرىمجى قالاسى ياڭزىجياڭ جولى 1 – ئنومىرلى اۋلا، پوچتا ئنومىرى: 830051، فاكس: 5593305 ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان